

Lenka Horňáková-Civade

Lanýže

Argo

Lenka Horňáková-Civade

LANÝŽE

© Lenka Horňáková-Civade, 2011, 2018

Argo © 2018

ISBN 978-80-257-2577-1 (váz.)

ISBN 978-80-257-3337-0 (e-kniha)

Předpověď počasí

Martin prochází kolem fontány uprostřed náměstíčka. Nebýt zvonivého zvuku jeho vlastních kroků odrážejícího se od kamenných zdí, mohl by si myslet, že je na pohlednici. Všechno je přesně tak, jak se na prázdninovou pohlednici z Provence sluší a patří. Úzká silnice lemovaná domy, v nichž není ani jeden pravý úhel, zakousnutými do sebe tak, že kdyby se jeden vyndal, celá ulice spadne jako domino. Domy s fasádami v teplých barvách nebo z kamenů v okrové paletě, domy s barevnými okenicemi, domy obrostlé divokým vínem, domy s línými kočkami v oknech a ospalými psy na prahu. Obloha je jednolitě azurová, slunce, ještě nízko, ale už slibně teploučké, začíná vyhánět stíny z koutů a zákoutí. Ulicí se line vůně čerstvého chleba. A kde je chleba, tam bude i život.

Martin tedy rázným krokem směřuje k malému pekařství-kavárničce. Ta je samozřejmě malebná. Sídlí na rohu hlavní silnice a menší cesty uprostřed vesnice, kousek pod radnicí. V rohovém domě s nedávno opravenou žlutou fasádou je vzadu v přízemí pekárna a vepředu obchod. Dá se tu koupit chleba, croissanty, čokoládové chlebičky, mandlové koláčky a spousty dalších dobrot. Přímo v kavárně jsou jen dva stolky a několik různorodých židlí. Hned vedle vstupních dveří stojí jeden stolec na úzkém chodníku. A zlatým hřebem kavárničky je terasa na širokých kamenných schodech, které vedou ke kostelu po straně kavárny. Nad stoupající terasou vládne rozlehlá moruše. Je ráno, ani brzy, ani pozdě. Tak akorát na čerstvý croissant a velký hrnek kávy s mlékem. Je teprve začátek května, vesnice je v plném

jarním lebedění, nikde nikdo, všechno kvete, kamenné domy nasávají slunce a fontána zurčí. Martin má pocit, že je na světě sám. Pod rozložitou moruší už stojí pár připravených stolků a židlí. Jaksi leda-byle a nepřesvědčivě čekají na náhodného zájemce o posezení, nabízejí výhled na románský kostel z dvanáctého století. Není tu nikdo. Vlastně skoro nikdo.

U stolků hned vedle vstupních dveří sedí jedna starší bělovlasá dáma a další dvě mladé ženy, které probírají poslední extravagantní účes učitelky v mateřské školce. „Zase přišla v pondělí s novou barvou na hlavě a ostržíhaná jako tupýma nůžkami, jedna matka ji ani nepozdravila, protože ji nepoznala, naštěstí si to nevzala osobně, ale mohla by vydržet s jedním přelivem aspoň měsíc, ať si máme všichni čas zvyknout, ale děti ji zbožňují, nedají na ni dopustit, co nadě-láme...“

Martin si sedl ke stolku uvnitř. Hezčí a mladší ze dvou žen sedících venku se zvedla a přišla se ho zeptat, čím může posloužit. Přinesla mu silnou černou kávu s konvičkou mléka a croissant a zase si přisedla ke svým společnícům. Naproti přes ulici Martin viděl další stůl, kam-pový skládací stůl z umakartu, lehce oprýskaný, a u něj na rozví-klané židli seděl stařík. Jednu ruku měl v kapse od kalhot a druhou hladil nepřehledné chlupaté klubko na klíně. Jinak vypadal tak nijak. Žena, která předtím obsluhovala Martina, na staříka zavolala: „Tak co, jak dneska bude?“

Martin si pomyslel, že asi bude hezky, když už teď je přes dvacet stup-ňů a obloha jako vymetená. Leč staříkova odpověď ho taky zajímala. Stařík zamrkal očima a pomalu, jako stará želva, otočil hlavu z jedné strany na druhou a pak zase zpátky, pokýval a něco zamručel. Ulicí z druhého konce vesnice přicházel starší hubený muž střední postavy. Stařík ho spatřil a sledoval, jak se pomalu přibližuje. Zničehonic na něj zařval: „Ty sem dneska vůbec nechod! Nelez mi na oči!“ a rukou opsal odmítavé gesto. Muž se opravdu zastavil. Pak dvakrát přešlápl

na místě, mávl rukou na pozdrav ženám u stolku, zavrtěl hlavou, otočil se na podpatku a mlčky odešel.

Po několika vteřinách ticha stařík řekl: „S počasím to ujde, dnes jsou cítit janovce. Z Alp nám přijde večer trochu čerstvého vzduchu, bude světlý západ slunce. Hmmm,“ pokyvoval dál hlavou, „začneme si prohřívát kosti, děvčata.“

Děvčata vypadala s předpovědí na dnešní den spokojená a tvářila se, jako by se nic nestalo. Zato Martinův pohlednicový pocit staříkův křik poněkud pošramotil. Zvědavě po přítomných pokukoval otevřenými dveřmi. Stařík vlastně tak moc starý nebyl, spíš byl v hodně pozdním středním, těžko odhadnutelném věku, měl několikadenní strniště, kostkovanou košili s krátkým rukávem a na hlavě čepici. Jak tak pohodlně seděl na židli, vypadal, že je zřejmě menší postavy. Na první dojem působil docela mile a mírumilovně.

Martin vyšel ven z kavárničky, u hezké mladé ženy si objednal druhou kávu, půjčil si výtisk dnešních novin, sedl si na jednu z židlí pod moruší a začel se do místních zpráv.

Další den proběhlo dopoledne velmi podobně jako to první. Po kávě s croissantem poslouchal schovaný za novinami tentokrát ženy tři. Vzájemně si stěžovaly na kuchařku ve školní jídelně a na staříkovu předpověď počasí.

„Tak Luciene, bude dnes krásný den?“

„Kdepak, Pauline. Ten teprve jednou přijde. Hm, k večeru se zvedne vítr na východě, zamlží se měsíc a do dvou tří dnů sprchne. Necítíš, jak půda voní vodou?“

Martin, ponořený v čerstvých zprávách, se zhluboka nadechl a snažil se něco ucítit. Necítil ani půdu, natož tak vodu v ní, a ptal se sám sebe, jak bude znít předpověď zítřejší, jestli skutečně za pár dní sprchne a kolik takových Lucienů může být ve vesnici, jako je tahle. Přijel sem na týdenní dovolenou se spoustou plánů, co by chtěl v tomhle koutu Provence vidět a navštívit. Měl už hodně procestováno po celém světě,

ale v Provence byl poprvé. Po týdnu si musel přiznat, že ze svých plánů a přeplněného programu nezvládl ani desetinu, vlastně vůbec nic. Průvodce, mapy a papír s rozpisem co, kdy a kde navštívit, zůstaly nedotčené v hotelovém pokoji. Od prvního dne byl jeho rozvrh nabourán jiným rytmem.

Místo výletů do okolí po památkách a krásách kraje jeho dny začínaly a končily v kavárně. Každé ráno tam snídal, a na snídani přicházel čím dál dřív. Částečně za to mohly stále vyšší teploty a slunce, které ho vyháněly z postele za úsvitu. Hlavním důvodem ale byla zvědavost. Nechtěl přijít o ranní Lucienovu předpověď počasí. Pauline, hezká a milá paní kavárnice a dcera pekaře, mu při jedné snídani prozradila celé jméno místní rosníčky.

Lucien Bonnet bydlí v domě naproti kavárně, už několik let každé ráno předpovídá počasí a plete se jen málokdy. Od kavárny ho dělí jen jednosměrná silnice, hlavní tepna vísky. Dvoupatrový rohový dům lemuje z jedné strany uzoučká pěší ulička, která se ztrácí mezi domy, z druhé sousedí s řadou podobných domů s barevnými nebo kameninými fasádami. Vedle dvou schůdků, které vedou do otevřených dveří, stojí židle, Lucienův trůn, na němž sedí každý a téměř celý den. Židle s nejistýma nohama a polovičním opěradlem je opřená o zeď domu zřejmě už léta. Lucien ji nikdy nikam nepřesouvá, tohle je její místo a on je očividně respektuje. Možná ji uklízí na zimu, ale to Martin zatím netuší.

Lucien na té židli tráví hodiny bedlivým sledováním světa. Přesněji sledováním výseče světa, kterou může obsáhnout. Vidí kostel, uličku, která vede k obecnímu úřadu, a dveře úřadu, pak onu hlavní ulici, jež protíná vesnici podélně jako rybí páteř. Ta končí velkou zatačkou, sjíždějící do údolí, do civilizace. Lucien už ji nevidí, může ji jen tušit. Pauline ho vesele zdraví každé ráno, když se šourá pomalým krokem na svou židli a rozkládá malý kempový stolek, a nosí mu kávu a croissant.

„Jak to jde?“ ptá se, a on jen zavrčí: „Zatím to nestojí za nic.“

Když si Pauline jde pro prázdný šálek a podnos, nasycený Lucien, více či méně příjemně naladěný, jí podá každodenní zpravodajství o počasí. Během tohoto týdne nebyl s počasím ani jednou spokojen. Možná že jako specialista na počasí to bere jako nějakou zásadu nebo pravidlo. Čeká na krásný den.

Svůj první provensálský týden strávil Martin pozorováním Luciena, posloucháním předpovědí a pak pozorováním počasí, aby se přesvědčil, zda měl stařík pravdu. A pak také četl denní regionální tisk, sledoval urputné zápasy pétanque na plácku u hřbitova, ráno pil teď už jen černou kávu, večer červené víno a absolvoval dlouhé procházky po okolí vesnice při neuvěřitelných západech slunce. Bylo mu jasné, že sem se ještě musí vrátit.

První návraty

Levandule je v plném květu. K dovršení kýče nad ní ve slunci pole-tují bílí motýlci a vypadá to skutečně skvěle. Už je to tady. Pole hučí. Monotónní hluboká hudba rozechvívá vzduch. Stovky a tisíce včel se bez přestávky prohánějí nad pevnými stonky čerstvě rozkvetlé levan-dule z jedné kytky na druhou. Stačí malý vánek a levandulová vůně se rozprostře do širokého okolí. Všude je teplo, dokonce i ve stínu. Kra-jina je rozporcovaná na různě barevné obdélníky a jiné, nepravidelné formy. Převládá olivově zelená, okrová až zlatavá a do toho všeho ta fialová. Díky ní působí celá krajina zázračně. Bez oněch geometric-kých fialových obrazců by to byla jakákoliv hezká krajina s bohatou paletou zelené a zrajícím obilím. Ale stačí do toho přidat ještě temnější zelenou jako podklad, navrch fialovou v nepravidelných plochách a to vše následně potřísnit jemně, po kapkách nebo po cákancích světlou zlatou a okrovou ztraceného ovsa. Celé se to prosvětlí, navoní a roz-bzučí. Krajina je živá.

I vesnice má v srpnu jinou tvář. Je v ní ještě větší horko, okenice jsou dokořán nebo přivřené, podle toho, jestli je fasáda na přímém slunci, nebo ve stínu. Okenice jako nutný i hezký regulátor teploty domů udržují aspoň trochu chládku a stínu. Horký vzduch se válí v uličkách a tetelí na silnici. Vedro se odráží ode zdi ke zdi a motá hlavu odváž-livcům, kteří se do ulic vypravili.

Martin je okouzlen. Vrátil se do vesnice už na začátku měsíce. Hned ten večer si zašel na kávu k Pauline. Vše bylo na místě. Pauline, croissanty, čokoládové chlebičky, mandlové koláčky, různé druhy chleba a baget

na pultech, Lucien v košili s krátkým rukávem na druhé straně silnice na své židli. Jen kolem stolků pod moruší posedávalo navíc několik turistů. Se slunečními brýlemi na očích studovali průvodce, psali pohlednice, bloumali pohledem po modré obloze, masírovali si lýtka nebo si roztírali krém po holých pažích. Parkoviště pod vesnicí a vedle kostela byla plná aut s cizími poznávacími značkami nebo z půjčoven. Martin odhadoval, že je ve vesnici možná víc turistů než stálých obyvatel. Druhý den ráno si přivstal na kafe. Nechtěl prošvihnout předpověď počasí.

„Lepivý horko,“ shrnul Lucien den do jedné věty a doufal, že by to mohlo stačit.

„Jako med?“ dotírá Pauline.

„Nesmysl. Není to sladký horko podzimu, copak to necítíš? Dnes je lepi-vo a slano, jako by to šlo od moře. A to jsme na odvrácený straně kopce. Jenže v noci foukal jižní vítr, to jemu vděčíme za tohle slaný vedro, jenom vedro, žádný mraky, ani kapka. Nic. Je to pocit vody, který se chytá na kůži. No nic, to se zvedne a bude sucho. Ale večer budeme mít na východě na kopcích šlehačku.“ A skutečně, s ubývajícím dnem rostly nad kopci z východní a severní strany bílé nadýchané mraky, jako šlehačka na čokoládovém dortu.

„Bude bouřka?!“ volá při sklizení skleniček ze stolků Pauline.

Lucien má pro počasí vypracovaný slovník a rád ho používá, ale teď jen zavrtěl hlavou. K tomu není co dodat. Tolikrát už té holce vysvětloval, že tady ze šlehačky neprší, a pokud budou nějaké blesky, tak hodně daleko. Tolikrát jí už říkal, že čerstvý vánek, který by mohl z bouřky přijít až sem, se cestou ohřeje tak, že kdo nezvedne hlavu, aby se podíval do dále, ani nepozná, že v Alpách bouří a v Montagne de Lure možná spadlo pár kapek. Ona ho snad ani neposlouchá nebo si nic nepamatuje.

Ještě není ani osm ráno a nejdůležitější události dne už proběhly. Martin byl rád, že to stihl.

Lucien si prohlíží podezřelého cizince. Rád by věděl, co je ten kluk zač. Dobře si ho pamatuje z jara a je zvědavý jako straka. Mladík se nechová jako obvyklý turista, který se náhodně u Pauline zastaví na jedno kafe. Letos je tu podruhé. První den na jaře přišel pozdě, kolem desáté. Lucien nemá rád lenochy a povaleče. Za ně považuje i ty, kdo vstávají pozdě. Ovšem mladík přicházel ráno na kávu čím dál dřív a dnes dorazil skutečně brzy. Byl tu ještě před ním. Ten kluk má aspoň metr osmdesát a bez přestání se usmívá. A to jsou dva dobré důvody, proč si s ním nic nezačínat. Je určitě odněkud ze severu. Možná že je to cizinec, myslí si, cizinci se tady pořád jen usmívají. Pauline ale tvrdí, že ten kluk nemá žádný zvláštní přízvuk a opravdu čte noviny. Navíc jí dělá dobrou a pravidelnou tržbu a je příjemný, takže co se jí týče, může tu zůstat, jak dlouho chce.

Dny plynou v sálavém srpnovém horku pokojně, ve vzduchu je lenost, pohoda. Domorodci vylézají ze stínu a chládku tlustých kamenných zdí jen brzy ráno a pozdě odpoledne. Eventuálně, v případě nejvyšší nutnosti, když dojde chleba. Je jasné, že většina lidí v ulicích jsou turisté. Ti procházejí vesničkou klidně, každé dva kroky se zastavují a fotí. Tu výhled do údolí mezi dvěma domy, tu barevné či kamenné fasády domů, hliněné květináče plné koření a rozkvetlých letniček kolem dveří, krásně vyřezávaná lipová kostelní vrata a pak Luciena s chlupatým klubkem na klíně nebo u nohou.

V červenci a srpnu si Lucien nenápadně přivydělává prodejem kytiček levandule. Sedí na své neohrabané židli s ohromnou otýpkou levandule u nohou a na kempovém stolku váže kytičky. Levanduli mu vozí brzy ráno Serge z polí, která jsou nad vesnicí nebo pod ní, podle toho, kde je už dostatečně rozkvetlá. Otýpka mu vydrží někdy týden, někdy jen pár dní, to zase podle toho, jak chodí turisti. Když jsou v kostele přes víkend svatby, nejlépe pak svatby cizinců, to je kšeft dobrý až moc. Jacqueline, sekretářka z radnice, mu raději hlásí svatby dopředu, aby si mohl připravit dostatek svazečků. Několik snítek levandule

srovnaných jedna vedle druhé zaříznout starým, ale ostrým nožem do jedné délky, omotat vše hezkým provázkem, udělat uzel nebo pěknou mašli, podle toho, jak se mu zrovna zamane, a je hotovo. Zbytek zařídí vůně. V drsných a neohrabaných rukou Luciena působí kytičky levandule ještě křehčeji, než jaké jsou ve skutečnosti. Většina těch, kdo procházejí kolem, má pocit, že vlastně zachraňuje vzácné perly ze spárů hrozného netvora, a to za pouhých dvě eura. Někdy tři, a někdy za nic. Lucien má tohle rád, dělat si, co chce, kdy chce a za kolik se mu zlíbí. Malý Antoine, syn Pauline a Serge, ho okukuje, když kytičky levandule váže, a občas mu pomáhá. Srovnává snítky podle velikosti, pečlivě přikládá květ ke květu, pak hrdě drží v pěsti stonky a Lucien zařezává těsně pod jeho malíčkem jejich přesahující konce. „Kytičky na pěstičku,“ říká jim Lucien.

„Ty jsou levnější, ale neměly by,“ říká ještě, „když jsme na ně dva.“ Ale stonky jsou kratší a je v nich méně květů. Druhá velikost je na Lucienovu pěst. Na požádání a za úsměv od hezké turistky balí Lucien kytičky do režného balicího papíru s tenkým zeleným proužkem a Antoine k sobě oranžovou samolepkou lepí dva konce papíru. Dvojka má obrovský úspěch a o tržbu se dělí skoro napůl.

„Pauline, toho mladýho mi schovej. Jen ho neposílej na studia. Zvlčí tam. Budeme mladé potřebovat, někdo se nám musí starat o hroby.“ „Já na studia nepůjdu, když tam jsou vlci. Vlky já rád nemám,“ tvrdí pětiletý prcek rozhodně.

Lucien spokojeně poplácává Antoina po zádech a mačká mu ramínko. Čas od času se v kavárně objeví muž, kterého Lucien na jaře odehnal. Luciena zdraví uctivě z dálky a některé večery hraje se Sergem karty na terase. Martin se dozvěděl, že se jmenuje Ernest.

Koncem srpna se denní horka pozvolna střídají se stále chladnějšími nocemi. Lucien jednoho rána radostně prohlásil, že je léto v tahu. Dalo

se tomu uvěřit jen stěží. Vysoké teploty, slunce na modromodré obloze a stále více turistů tomu vůbec nenasvědčovaly. Ale Lucien tvrdil, že už je cítit cukr z hroznů, vedrem a celoroční únavou spálené listí a že mistrál v sobě nese první sněh z vrcholků Alp. Nikdo mu neodporoval. V ty dny byl mistrál neobyčejně silný. Nesrovnatelně silnější než jakýkoliv jiný vítr, který Martin kdy zažil. Vítr bubnuje v hlavě. Oči pálí v jasném světle, které se rozpíná do nekonečna. Zase ta přemíra všeho. Není jen jasno. Je příliš jasno. Přeastřeno, kam oko dohlédne, a v těchto dnech dohlédne daleko. Jediná útěcha, že večer padá dřív a dřív. Dny se krátí. Ani v noci mistrál neutichá, naopak. Mohutní. Nepřichází v silných poryvech, náhle a divoce, ale nabírá rychlost kdesi nahoře v Alpách a v údolí Rhône ji jen zvyšuje, aby se přihnál až sem – nezadržitelný a vítězný. Nic mu neujde, nikdo se mu neschová. Jeho běh skončí někde daleko v hlubinách Středozevního moře.

Šoupavé kroky vytrhávají Martina ze spánku. Někdo je v pokoji. On tu je. Otřepané záclony se pohybují v rytmu dechu větru. Nic hrůzostrašného, jen stálá a všudypřítomná pozornost nezvaného návštěvníka. Na černé obloze září hvězdy. Martin má pocit, že mistrál si dal za úkol je všechny někam odfouknout, shodit z té černé opony, ale nedaří se mu, a tak je našťvaný a urputný. Hukot větru přehlušuje i jeho vlastní myšlenky. V mistrálu nemůže být člověk sám se sebou. Vítr je s ním všude. Martin si vzpomínal, jak slyšel o mistrálu vyprávět poprvé, o jeho síle a účincích. Mnozí z něj mají bolení hlavy a někdo může i zešleť. Jemu se ale jejich první setkání líbilo.

Na druhý den mu v tom větru káva vychladla dřív, než si ji donesl ke rtům. A on se stále usmíval a snažil se číst noviny.

„Vy se nám tu snad usadíte?“ zavtipkovala Pauline směrem k Martini, když trávil ve vesnici už třetí týden.

„Rád bych, ale za deset dní musím do školy,“ odpověděl.

„Do lavice, nebo před tabulí?“ Pauline nevěděla, kam ho zařadit. Lucien na židli zbystřil pozornost a našpicoval uši.

„Hm, v podstatě tam i tam. Na jedné škole učím biologii a na druhé dělám z té samé biologie doktorát. A tady se mi dobře studuje.“ Tak tohle tedy skrýval podezřelý cizinec, žádné velké tajemství. Jen mladý učitel na střední škole a přestárlý student na univerzitě. Lucien si odfrkl, „usazený vědátor“, a přestal se o Martina zajímat. Všichni ve vesnici věděli, že ještě pořád nepřenesl přes srdce, že mu dcera odešla na studia a už se z nich nevrátila. Zůstala ve městě, na severu, jak tady říkají. Lyon je odtud nějakých tři sta kilometrů.

Mistrál po třech dnech utichl a odpolední vedro je zase na svém maximum. Vzduch se chvěje mezi domy. Lucien podřimuje na židli. Martin je rád, že si ještě před odjezdem do škol užije teplo. Taky by si moc rád popovídal s Lucienem, jen navazování kontaktu nějak vážne. Pod přivřenými víčky obdivuje dokonalost umístění jeho židle. Ráno, v čerstvém vánku, na něj svítí první paprsky slunce, odpoledne je pohodlně ve stínu. Otázkou je, zda bydlí v tomhle domě náhodou, nebo si ho vybral právě kvůli těm skvělým klimatickým podmínkám. Dokonce ani to, že je ulice poměrně úzká, Lucienovi vůbec nevadí. Naopak, využívá toho. Vedle dvou schůdků u dveří postavil několik terakotových květináčů a Pauline se mu o ně stará. Ty největší květináče se Sergem postavili na samou únosnou hranici, aby mohla auta projíždět. Přece jen je to jediná průjezdná silnice ve vesnici. Ne že by tudy jezdilo nějak moc aut, ale celkem běžně se stává, že neznalý turista, místo aby poslechl svůj zdravý úsudek a několik cedulí před vjezdem do obce a rozumně nechal svůj nablýskaný automobil na jednom ze dvou dostatečně velkých parkovišť, se s jakkoliv velkým autem nacpe do úzkých, křivolakých uliček. Vesnička byla postavená před stáletími a na míru vozíkům taženým osly. Poslední modely čtyřkolek na metrových pneumatikách mají tudíž potíže se mezi domy protáhnout. Jasně o tom svědčí vyryté drážky ve výši zpětných zrcátek a nárazníků